

TEKNOLOGIYA FANINING “SERVIS XIZMATI” YO‘NALISHINI O‘QITISHDA O‘QUVCHILARNI TADBIRKORLIKGA YO‘NALTIRISHDA KREATIV YONDASHUV

Davlatova Nasiba Ubaydilloyevna

Buxoro davlat pedagogika instituti

“Texnologik ta’lim” yo‘nalishi talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8174194>

Annatsiya: Ushbu maqolada Servis xizmati fanini o‘qitishda o‘quvchilarni tadbirkorlikga yo‘naltirishda kreativ yondashuv, kreativ yondashuv asosida o‘quv dasturlari va o‘quvmanbalarini yaratish xaqida fikrlar bayon qilindi.

Kalit so‘zlar: dizayn, eksperimenta, innovatsion, servis xizmati, bilim ko‘nikma, DTS, (STEM).

Servis xizmati yo‘nalishida: O‘quvchilar gazlamalarga ishlov berish texnologiyasi materialshunoslik bo‘limida gazlama turlari, xususiyatlari, ularga ishlov berishni o‘rganadilar. Pazandachilik asoslari bo‘limida respublikada etishtirilayotgan oziqovqat mahsulotlarining turlari, navlari, sifatiga bo‘lgan talablari, turli oziq-ovqat mahsulotlariga birlamchi ishlov berish jarayoni, oziq-ovqat mahsulotlarining hamda taomlarning inson hayotidagi o‘rni, xususiyatlari, kimyoviy tarkibi va to‘yimlilikini, ovqatlanish me‘yori va tartibi, oziq-ovqat mahsulotlarini saqlash sharoiti va muddatlarini bilan tanishadilar.

Gazlama materiallarining mexanik xususiyatlari ularning turli kuchlar ta‘siriga munosabatini ko‘rsatadi. Bu kuchlar esa turlicha bo‘lib, ular katta yoki kichik bo‘lishi, bir marta yoki ketma-ket takrorlanib ta‘sir etishi mumkin. Natijada, materiallarga egilish, cho‘zilish, buralish deformatsiyalar paydo bo‘ladi. Tikuvchilik materiallarida ko‘pincha chuzilish deformatsisi hosil buladi. Mexanik xususiyatlar jumlasiga uzish kuchi, chuzilishdagi uzayish, uzilishda bajarilgan ish, nisbiy uzish kuchi va boshqalar kiradi.

Tadbirkorlikni xizmatga yo‘naltirilgan lenta orqali o‘qitish o‘quvchilarga nafaqat biznes boshlash imkoniyatini, balki o‘z jamoalarida ijtimoiy ta‘sir o‘tkazish imkoniyatini ham taqdim etadi. Biroq tadbirkorlikning an‘anaviy yondashuvi har doim ham o‘quvchilarning e‘tiborini, shijoatini tortmasligi mumkin. Shuning uchun xizmat ko‘rsatish fanini o‘qitishda o‘quvchilarni tadbirkorlikka yo‘naltirishga kreativ yondashuv qiziqarli va samarali o‘quv tajribasini taqdim etishi mumkin. Bunga yaqinlashishning bir yo‘li o‘quv dasturiga "dizayn tafakkuri" printsiplarini kiritishdir. Ushbu metodika inson tomonidan markazlashtirilgan loyihalash, hamdardlik va tajriba o‘tkazishga alohida e‘tibor

ITALY

SCIENCE AND INNOVATION IN THE EDUCATION SYSTEM

International scientific-online conference

ITALY

beradi. Tadbirkorlik sharoitida muammo yoki imkoniyatni aniqlash, mijozlar ehtiyojlarini tadqiq qilish va tushunish, prototip yechimini ishlab chiqishdan iborat. Ushbu yondashuvni faqat foydaga qaratilgan mahsulot emas, balki ijtimoiy ta'sirni yaratadigan xizmat ko'rsatadigan biznes modelini yaratishga qo'llash mumkin. Masalan, o'quvchilarga o'z jamoasida oziq-ovqat xavfsizligi yoki ta'lim olish imkoniyati kabi ijtimoiy masalani aniqlash, zarar ko'rganlarning ehtiyojlarini bartaraf etuvchi xizmatga asoslangan yechimni loyihalashtirish vazifasi yuklatilishi mumkin. Ushbu jarayon ulardan intervyular o'tkazishni, ma'lumotlarni tahlil qilishni va o'zlari xizmat qilmoqchi bo'lganlarning ehtiyojlarini yaxshiroq tushunish uchun hamdardlikdan foydalanishni talab qilar edi. Shundan so'ng ular xarajatlar, daromad oqimlari va xizmat qanday etkazib berilishini hisobga olgan holda o'z yechimi bo'yicha biznes-rejani ishlab chiqishar edi. Yana bir ijodiy yondashuv - hikoya qilish va vizual muloqotni o'quv dasturiga kiritishdir. O'quvchilardan xizmat ko'rsatishga asoslangan biznesi, jumladan, hal qilayotgan muammosi, xizmati o'zi xizmat ko'rsatadiganlarning hayotini qanday yaxshilashi va qanday daromad keltirishi haqida hikoya qiluvchi video, grafik yoki boshqa vizual vosita yaratish so'ralishi mumkin. Ushbu yondashuv o'quvchilarga o'z biznes g'oyasining qadrini etkazishga va auditoriyasi bilan hissiy aloqani yaratishga yordam beradi. Nihoyat, tadbirkorlikni o'qitishda eksperimental yondashuv talabalarni jamoat xizmati loyihasiga jalb qilishi mumkin. Bu esa ularga jamoatchilik ehtiyojlarini o'z ko'zi bilan tushunish, hamdardlik hosil qilish, innovatsion yechimni ishlab chiqish uchun tadbirkorlik ko'nikmalarini qo'llash imkoniyatini berar edi. Ushbu yondashuv, ayniqsa, boshida aniq tadbirkorlik ko'rinishiga ega bo'lmasligi mumkin bo'lgan, ammo paydo bo'lganda imkoniyatlarni tadqiq qilishga ochiq bo'lgan talabalar uchun samarali bo'lishi mumkin. Birqarashda ta'limjarayonini kreativ g'oyalar asosida tashkil etish o'quv dasturida belgilangan talablardan chetga chiqishdan tasavvur qoldiradi. Biroq, kreativlik, ijodiy yondashish o'quv mashg'ulotlarini mavjud DTS gamoslashtiradi. Qolaversa, o'qituvchilardan o'qitish jarayoniga nisbatan kreativ, ijodiy yondashuvni ta'minlashga xizmat qiladiganmetod, usul va vositalar mashg'ulotlarni metodik jihatdan samarali, to'g'ri olibborilishini ta'minlaydi. O'quvmaterialini o'zlashtirish bosqichida ta'lim mazmunining o'quv modul (fan)lari bo'yichaya ratilgan DTS, o'quv rejasi va o'quv dasturi kabi me'yoriy hujjatlar, shuningdek, o'quv manbalari (darslik, o'quv va metodik qo'llanma, yo'riqnoma, tavsiyanoma vakabilar) daaksetishi ta'minlanadi. Umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-1hunar ta'limi mazmuni davlat ta'lim standarti, o'quvrezjalari mazmunida namoyon bo'ladi. Dasturda

ITALY

SCIENCE AND INNOVATION IN THE EDUCATION SYSTEM

International scientific-online conference

ITALY

ko'rsatilgan bilim, malaka va ko'nikmalarni o'quvchilar tomonidan to'la o'zlashtirilishi o'qitish jarayoni muvaffaqiyati va samaradorligini belgilovchi mezonlar sanaladi. Pedagoglarda ham kreativlik sifatlarining to'laqonli namoyon bo'lishi o'quv dasturlari bilan ishlashda ham ko'zga tashlanadi. O'quvdasturlari orasida mualliflik o'quv dasturlari pedagogning kreativlik sifatleri, kasbiy faoliyatni tashkil etishga bo'lgan ijodiy yondashuvi, ta'limsifatihamda samaradorligini oshirish yo'lida tashkil etayotgan kasbiy-ijodiy faoliyati mazmunini o'zida to'laqonli ifoda eta oladigan ta'limiy xarakterdagi dasturdir. Bu turdagi dasturlarlar ham davlat ta'lim standartlari talablarini hisobga olgan holda o'quv fani qurilishining o'zgacha shaklda bo'lishi, o'rganilayotgan hodisa va jarayonlarga nisbatan muallif nuqtai nazarining aksetishi bilan boshqa o'quvdasturlaridan farqlanadi. Bu turdagi dasturlar tegishli fansohasi bo'yicha faoliyat olibborayotgan pedagog, psixolog, metodistlarning tashqi taqrizlariga ega bo'lishiva ta'lim muassasalarining Pedagogik kengashlari tomonidan tasdiqlanishi zarur. Mualliflik o'quv dasturlarini ishlab chiqishda pedagog erkin, mustaqil ravisha o'zining kreativlik layoqatini to'la namoyon etish imkoniyatiga ega. 1 Bugungi tez o'zgarib borayotgan dunyoda ijodkorlik talabalarning o'zlashtirishlari uchun tobora muhim mahoratdir. Ijodkorlikni rivojlantirish orqali o'quvchilar yaxshiroq muammo hal qiluvchi, o'zgarishga moslashuvchan, murakkab va noaniq muhitlarni yo'lga qo'yish uchun ko'proq jihozlangan bo'lib qoladilar. O'quvchilarning kelajakdagi qiyinchiliklarga tayyor bo'lishini ta'minlash uchun o'quv reja va treninglar markaziy e'tibor sifatida ijodkorlik bilan ishlab chiqilishi kerak. Bunga yaqinlashishning bir usuli an'anaviy akademik ko'nikmalar bilan birga ijodiy fikrlash ko'nikmalarini ta'kidlashdir. Ushbu yondashuv fan, texnologiya, muhandislik va matematika (STEM) bilan fanlararo ko'nikmalar va fikrlashni rivojlantirishga ko'maklashish uchun san'at va gumanitar fanlarni aralashtirishni o'z ichiga oladi. Bu orqali o'quvchilar turli burchaklardan va turli nuqtai nazarlarga ega bo'lgan muammolarga yondashishga rag'batlantiriladi. Shuningdek, ular hamkorlikda ishlashni o'rganadilar va ijodkorlikda jamoaviy ishning muhimligini tan olishadi. Ijodkorlikka asoslangan o'quv reja va treninglarning yana bir yondashuvi ko'proq tajribali, loyiha asosida o'quv imkoniyatlarini taqdim etishdir. Ushbu yondashuvni o'zida mujassamlashtirgan sinflar o'quvchilarga qo'lda o'quv tajribalarini beradi, ularda turli tushunchalarni qurish, loyihalash va tajriba o'tkazish orqali o'rganish mumkin. O'quv dasturlari muammoga asoslangan o'quv loyihalariga, dizayn fikrlash muammolariga yoki hatto o'yinga asoslangan o'rganishga qaratilgan bo'lishi

ITALY

SCIENCE AND INNOVATION IN THE EDUCATION SYSTEM

International scientific-online conference

ITALY

mumkin. Bu orqali o'quvchilar shaxsan o'ziga jalb qilayotgan va dolzarb bo'lgan vazifa va loyihalar ustida ishlash orqali o'z ijodlarini o'rganish va rivojlantirishga intiluvchan bo'ladilar. Uchinchi yondashuv – darsdan tashqarida imkoniyatlar ochish, drama, musiqa, san'at kabi sinfdan tashqari mashg'ulotlar orqali kreativ fikrlashni shakllantirish. Bunday tadbirlar o'quvchilarga o'zlarining ijodiy ehtiroslarini mustaqil ravishda, an'anaviy o'quv dasturining cheklanganligidan tashqarida tadqiq qilish va rivojlantirish imkonini beradi. Ushbu tadbirlar mentorlik, hamkorlik va tengdoshlarni o'qitish uchun ham imkoniyatlar yaratadi. Ijodkorlikka asoslangan o'quv reja va treninglarni samarali o'tkazish uchun ta'lim oluvchilar ham ijodkorlik metodologiyalari bo'yicha malaka oshirishlari lozim. Ularni fanlararo bo'lgan, muammoni hal qilish va tajribali o'quv imkoniyatlariga alohida e'tibor qaratadigan, talabalar tomonidan faol ishtirok etishga qattiq e'tibor qaratadigan o'quv dasturlarini loyihalashtirishga ko'maklashish lozim. Shuningdek, ta'lim oluvchilar ijodkor fikrlash, o'quv-pedagogik loyihalash va pedagogika bo'yicha treninglar o'tkazishni ta'minlaydigan kasbiy rivojlanish imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak. Xulosa qilib shuni ta'kidlamoq mumkinki, ijodkorlikka asoslangan o'quv reja va treninglar zamonaviy ta'limning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Kreativ fikrlash ko'nikmalari, tajribali o'rganish va fanlararo imkoniyatlarni ta'kidlab, o'quvchilarda yangi qiyinchiliklar qarshisida o'zlashtirish va yangilik qilish imkonini beruvchi mafkura shakllanadi. Ta'lim oluvchilar ijodkorlikni rag'batlantiruvchi sinf muhitini yaratishni maqsad qilishlari kerak, bu esa o'quvchilarga an'anaviy o'quv dasturi doirasida ham, tashqarisida ham o'zlarining kreativ g'oyalarini tadqiq qilish va rivojlantirish imkonini beradi. Xizmat ko'rsatish fanini o'qitishda o'quvchilarni tadbirkorlikka yo'naltirishga kreativ yondashuv o'quvchilarni qutbdan tashqarida fikrlashga, hamdardlikni rivojlantirishga, ijtimoiy muammolarga zamonaviy yechimlar yaratishda dizayn tafakkur printsiplaridan foydalanishga ilhomlantiradi. Bunda tadbirkorlikka yondashish orqali talabalar nafaqat amaliy biznes ko'nikmalariga ega bo'lishlari, balki jamoatchilikka foyda keltiradigan va ijtimoiy ta'sir ko'rsatadigan korxonalar yaratishlari mumkin. Tajribali o'rganish, jamoatchilik bilan shug'ullanish va vizual hikoyalarni hikoya qilish orqali o'qituvchilar o'quvchilarni o'zlarining tashabbuskor iste'dodlarini rivojlantirishga va o'z jamoalarida o'zgarishlarning agentlari bo'lishga undashlari mumkin.

Faoydalanilgan adabiyotlar:

1. Жўраев А.Р., Сайфуллаева Д.А., Бахронова Ш. ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЛАР АСОСИДА ТАШКИЛ ҚИЛИНАДИГАН ШАХСГА

ITALY

SCIENCE AND INNOVATION IN THE EDUCATION SYSTEM

International scientific-online conference

ITALY

- ЙЎНАЛТИРИЛГАН ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИ //Science and Education. – 2020. – Т. 1. – №. 8. – С. 169-176.
2. D.A.Sayfullayeva., Sh.I. Bahronova., “Tafakkur va talqin” mavzusida Respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy anjuman to„plami - Buxoro. 2021, 20-noyabr. 1604-1607.
3. D.A.Sayfullayeva., Sh.I. Bahronova., “Ta“lim va innovatsion tadqiqotlar” 2021-yil dekabr № 7. 213-224.
4. D.A.Sayfullayeva., Sh.I. Bahronova., «ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ» Xalqaro ilmiy jurnal. -2022.- Т. 1. №. 8. -С. 230238.
5. Muxamedov Sh.M. “Talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda kredit-modul tizimidan foydalanish metodikasini takomillashtirish”. Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD). Diss. –B.: 2022 y. – 155 b.

